

Abonamentul:
 Pentru monarhie:
 Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
 6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.
 Pentru străinătate:
 Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
 an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
 4 fr. 50 cm.
 Foia apare în fiecare
 Sâmbătă

Unirea

Insertiuni:
 Un șir garmond:
 odată 14 fl., a doua
 oară 12 fl., a treia
 oară 10 fl.
 Tot ce privește șoia
 să se adreseze la: Re-
 dațiunea și admini-
 strațiunea „Unirei”
 în
 Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XX.

Blaj, 2 Aprilie 1910.

Numărul 14.

VASILE de STROESCO.

Nu ne putem înmouă condeiul într-o călimară de aur, ca să cinstim după cuviință numele din fruntea acestor rânduri.

Nu avem glasul de tunet al proorocului pentru a-l vesti lumii românești cu triumful aceluia, care n'a glăsuț în pustie.

Și nu avem condeiul din cel mai zdravăn brad al pădurilor norvegiene, pentru a-l implânta în craterul Etniei, — vorba lui Heine — ca să scriem cu litere de pară pe bolta cerească un nume, un singur nume, pe care generațiile viitoare să-l cetească cu admirație!

* * *

În nizuințele noastre pentru cultura națională, ne-am simțit totdeauna mai tari prin cel mai mic sprigin, ce ni-s'a dat dela obștea românească.

Înțelegeam atunci, că avem îndărătul nostru o falangă puternică, știam că ținta noastră e sfântă și că trebuie să mergem neconținut înainte, chiar de am sucombă sub povara multelor sarcini, ce ne cutropesc.

În urma urmei oameni suntem cu toții și rolul nostru e așa de incolor în marea luptă, ce asigură trăinicia unui neam.

Dar condeiul nostru se oțelește, și glasul nostru de modești cronicari ai evenimentelor zilnice se întărește, când un eveniment extraordinar ne ridică mult deasupra așteptărilor noastre de gazetari vizionari.

* * *

Vasile Stroesco?

Cine e acel Vasile Stroesco, care ne-a seos din făgașul obișnuit al articolelor noastre pesimiste?

Nu avem nici noi fericirea de a-l cunoaște mai de aproape și vom ilustra paginile „Unirei” cu portretul lui, îndată ce ne va fi cu putință. Cunoaștem acest nume din „Enciclopedie,” unde un Stroesco e fixat ca mare filantrop român.

E rudă, fără îndoială cu fericitul filantrop, căci sângele apă nu se face. . . .

Și ne-a trimis — observă bine, cetitorule, căci nu e greșala de tipar! — 100.000 coroane, *zi: una sută mii coroane pentru fondul cultural.*

* * *

Din Davos-ul Șvițerei, unde oamenii merg să-și vadă de sănătate, ne-a sosit această solie luminoasă, care ne-a electrizat pe toți, dându-ne noi forțe de muncă, în greaua noastră luptă pentru existență.

Nu cunoaștem încă datele biografice ale Mecenatului, care prin acest gest princiar s'a ridicat în planul dintâi al fondatorilor noștri de fericită pomenire — dar ne închipuim, că e om mai în vârstă și s'a gândit să încunune cu un nimb de glorie părul cărunt al fericitelor sale bătrânețe.

S'a gândit poate, primind apelul adresat credincioșilor noștri: Iată, eu nu sunt unit, dar sunt român și vroi să contribui și eu cu o sumă oarecare pentru a ajutără pe frații mei în greaua lor muncă culturală.

El nu s'a cugetat la cât a dat X sau Y — nu a făcut inutile reflexii comparative, ci și-a zis: Vroi să ajut cultura românească, — și a ajutat-o!

Cu gestul lui de dărnicie princiară ne-a dat un imbold de neprețuit în nizuințele noastre spre ideal.

* * *

Și până să avem fericirea de a-ți cunoaște datele biografice, Te rugăm, nobile suflet de Mecenate, să primești omagiile noastre, cari sunt ale unui popor din sângele tău, un popor sărac și umilit, care a ținut însă în totdeauna cu îndărgire seamă de biserica și de limba lui națională.

Scrisoarea dlui V. de STROESCO.

In legătură cu primul nostru publicăm textul scrisoarei dlui V. de Stroesco:

12/26 Martie 1910.
Davos-Platz (Svizzera).

Onorată Administrațiune!

Am primit apelul dumniavoastră către Românii greco-catolici, prin care îi invitați să participe la înființarea Fondului Cultural al Arhidiecezei gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș. Ar trebui ca dumniavoastră să faceți apel la toți românii fără distincțiune de confesiunea lor. Spre fericirea noastră, diferența de confesiune, nu ne desbină pe noi. Neamul românesc, deși aparținând la două confesiuni, în aspirațiunile lor naționale, rămâne unit și nedivizat. Unitatea asta provine din sentimentul național puternic a tuturor, și în mare parte datorează demnității clerului de ambele confesiuni. Deși nu sunt de confesiunea greco-catolică, unită, dar fiindcă românii, de amândouă confesiuni trăiesc între dânșii ca adevărați creștini și prin urmare ca frați, ca răspuns la apelul D-voastră, subscriu în folosul fondului cultural greco-catolic suma de una sută mie de coroane, din care bani — zece mii coroane Vă trimit prin mandat postal acum, iară restul de nouăzeci de mii coroane Vă voi trimite până la toamnă, ce-l târziu până la 1 Decembrie anul curent.

Binevoii a primi considerațiunile mele mai distinse.

(ss.) Vasile de Stroesco.

Știrea a făcut o impresie de nedescris. A fost ca un răsărit de soare într-o noapte de nesiguranță.

Aflăm, că Prea Veneratul Consistor și-a exprimat mulțămirea nobilului Mecenat.

Redacția „Unirei“ l-a salutat telegrafice pentru darul lui prințiar.

CONVOCARE.

Alegătorii aparținători partidului național român sunt invitați prin aceasta la

Conferența generală electorală

pe ziua de Marți 5 Aprilie st. n. în Sibiu, sala „Gesellschaftshaus“ la oarele 10 a. m.

ORDINEA DE ZI:

1. Deschiderea conferenței generale.
2. Constatarea cercurilor electorale reprezentate la conferență.
3. Desbaterea asupra atitudinii partidului în fața apropiatelor alegeri dietale.
4. Concluzii.

George Pop de Băsești m. p.

Dr. T. Mihali m. p. Dr. V. Lucaciu m. p.

Theatrôn politicôn.

(Continuare).

Oricare stăpânitor, trebuie să se fe-rească de a nu hotărî cuiva pedeapsă mai mare decât vina sa; nici pentru aceleași greșeli pe unii să-i taie, iar pe alții să-i ierte. Romanilor nu li-se părea lucru mai nelegiuit, decât atunci când vedeau pe împăratul Domițian, că vinovaților săraci le tăia capetele; iar celor bogați tot pentru o asemenea vină le luă numai averile. Un stăpânitor nu trebuie să socotească, nici prietșug, nici rudenie, nici națiune, acolo unde trebuiește dreptatea.

Soarele nu este altul la cel bogat și altul la cel sărac; ci tot cu aceleaș raze încălzește pe toți fără osebire. Asemenea și stăpânitorul este dator să urmeze și să nu caute persoanei, ci dreptății. După cum tot într-o cumpănă se drămuiește și aurul și plumbul, asemenea tot cu o dreptate, se cuvine să se arate și cătră cel bogat și cătră cel sărac, și cătră cel mare și cătră cel mic.

Filozofia asemenea pe stăpânitor cu centrul, zicând: că precum centrul este punctul circumferinței (cercului), din care punct razele ce se trag până la circumferință sunt de o potrivă în lungime, asemenea și stăpânitorul socotindu-se de centru, este dator să împărștie dreptatea de o potrivă și fără părtinire la toți supuși; căci cel dintăi lucru al bunei cărmuiri este buna întocmire.

Egiptenii aveau de semn al dreptății chiparosul; de oarece arborele acesta crește foarte drept din rădăcină până în vârf și ramurile lui au o minunată întocmire. Stăpânitorul cel bun, care este apărătorul binelui și al dreptății, este dator să nu se abată din hotarele bunei cărmuiri, ci să dea fiecăruia dreptul său fără părtinire și fără a fi stăpânit de vre-o patimă. Limba este neimpărștită de umezeli și cunoaște toate gusturile.

Lumina ochilor este fără de vâpșeală și deosebește toate vâpșelile. Asemenea și stăpânitorul se cuvine să fie liber și nepărtinit, nestăpânit de ură, de amor și de cele-alalte patimi, cari turbură sufletul, spre a putea cunoaște patimile și greșelile celorlalți.

Dreapta judecată se strică mai cu seamă din cauza acestor patru patimi adecă: frica, amorul, ura, invidia și lăcomia sau mituirea. Pentru frică a osândit Pilat la moarte pe Mântuitorul Hristos cel fără de păcat și mântuitor al lumii. El, cunoscând mai înainte nevinovăția mielului lui Dumnezeu, doria să-l

FOIȚĂ.

Dela teatru Național.

(fărăme din țară).

Leonescu fratele nostru de scenă, ședea pe un divan roș mâncat de molii și cu capul lăsat pe-o mână recită în memorie pentru a nu știu cât-a oară, rolul lui Luca Arbore, din piesa „Viforul“ al meșterului Delavrancea. În actul al treilea unde se adresează lui Vodă-Ștefăniță „ura asta mică pe care am ținut-o în brațe, ura asta astăzi a crescut mare.....“ îndreptând degetul amenințător spre fereastră, s'a sculat în picioare și în răsfrângerea orbitoare a zăpezii, figura sa părea uriașă, vinișoarele de pe obraz se dilatau și în centrul ochilor pătați cu sânge, se năștea o lumină bolnavă, ce n-o putea ascunde în vădita revoltă ce-i încătușase ființa.

În foaierea cald eră o sobă de teracotă solemnă ca un monument medieval, care înghițea mari bucăți de lemn de cer. De-o parte pe peretele ruginiu, două oglinzi oarbe absorbau melancolia unei epoce tocite în muncă și pe suprafața lor se prinse o sudoare subțire și rece ca gheața, pe care se putea scrie cu degetul arătător, ori-ce fel de epigramă la adresa directorilor generali de teatru răi și ambițioși, de până acum.

Soneriile zbărnaiau sus în tavan și ușile se frecau cu nervositate prin care actorii se iveau unul câte unul, cu capu greu adus înainte, cu un semn de întrebare, muți ca și cum nu ar ști grăi nimic, umplând divanurile bătrâne, cu trupurile lor moi de plictiseală. Câte unul își acăta mâna de marginea jiletcei și-și frecă ghețele de parchet ca la patinaj, dar cu mintea poate că scormonea fiorii succesului apropiat.

La câte nu gândește artistul?! Vieța sa e un chin de peripeții?!

În coridorul vădov de lumină, se aude o tusă seacă și până a nu intră Brezeanu pe ușă, actorii rād între ei. Comical Brezeanu face parte, din slăvita tagmă alui Gambrius. Mereu ti sunt aburiți ochelarii, pe nasu-i roș ca pipărușul. Exterioru-i e o slabă dovadă, de ceace palpită întrânsul. Te poftesc dragă cititorule, să-l urmărești pe scenă în Avarul lui Moliere, ca să nu mai ai timp să-i găsești vre-o vină. Când Brezeanu a călcat cu piciorul stâng în foaiere zvonul și voea bună și-a făcut cuib în toate inimile și chipurile tuturor se transfigurează, doar Bârsan ședea cu spinarea către asistența artistică și rătăcindu-se prin geam, în noianul de fulgi rotitori, ce îngroapă cușmele de zăpadă pe streșini, se credea că-i în vârful Parnasului întroat.

Când a sosit Ion Petrescu tinerii cu o înclinațiune de admirație l-au cuprins de mână și i-au făcut loc să șadă ca unui

copil, căci sub acoperemântul templului artistic, nu cred să fie altul mai tare îmbrățișat. Publicul spectator apreciază înfricoșătorul talent a lui Ion Petrescu. Câte figuri făimoase de intrigă cunoașteți în istoria teatrului clasic, dânsul le-a susținut sub cea mai ideală formă dramatică, înveșmântându-le în toga originalității. Și astăzi sălășluiește întrânsul acel demon de emoțiune, cu care a îngrozit pe abonații teatrului său, de câteori se așteptau la un Ibis sau la un Iago, domol, blând sau îngăduitor.

Suveranul teatrului român Notara, câteva clipe întârzie și intră și el.

— Salve Maestre!

Un nas de șoim și ascute profilul, iar ochii săi neobișnuiți de mari, par a fi umpluți veșnic de-o sfidătoare înțelepciune.

În adunarea de artiști după măreția staturii sale și după alura care și-o ia fără voință, căci așa este născut, poate să găcească și profanul, că el este arbitriul scenei. Artiștii fac roată în jurul său, fiindcă le istorisește o pățanie din tinerețe. Vocea-i de bariton purcede de pe buzele-i cărnose în graiul dulce românesc, ca o cântare alinătoare de leagăn și variată ca o cantilenă. L-am văzut acasă comod, în cămașă de noapte, cu pieptul desfăcut ca un călugăr trapist, picurând elixir într'un potir de argint. Muindu-și severitatea aparentă într'un zâmbet drăgălaș, am aflat că altfel e în sala de repetiție și altfel când se plimbă pe ulițele Capitalei.

mântuiescă din gurile lupilor celor vărsători de sânge, dar mai pe urmă auzi cuvintele acestea: „De-l vei lăsa pe acesta, nu ești prieten Cezarului.“

Îndată Pilat s'a înfricoșat și a strigat plin de sfială: „Luați-l voi pe dânsul și judecați-l după legile voastre.“

Pentru amor femeia lui Tliptolem a poruncit să spânzure pe Elena, temându-o cu bărbatul său. Cei vechi zugrăveau pe amor ca pe un copilăș desbrăcat și cu ochii legați ca să arate lumii, că unde stăpânește el, mintea și judecata lipsește. Un filozof a zis: „cei amorezați sunt ca și cei fără de minte.“

Midia, pentru pizma ce avea cu Jason, și-a omorât copilul.

Pigmalion, pentru lăcomie, a omorât pe Zileu, bărbatul Didonei soră-sa, ca să-i stăpânească bogățiile.

Alexandru cel mare se laudă pentru statornicia sa întru dreapta socotință; căci odinioară îl rugă mamă-sa ca să omoare pe un nevinovat, zicându-i: „Adu-ți aminte o fiul meu! că te-am purtat nouă luni de zile în pântecile meu și altele.“ El i-a răspuns foarte înțelepțeste: „O scumpa mea maică! cere-mi altceva să-ți fac pentru aceasta și bucuros îți voi împlini; iar ca să ridic vieța unui om nevinovat, nu o pot face, din cauză, că nu se poate răscumpăra cu nici o facere de bine.“

Cuvinte aurite și vrednice de pomeneire! Iată un stăpânitor bun, care nici pentru dragostea mamei sale n-a voit să se abată din calea dreptății, arătându-i-se mai mult de împărat, decât de fiu.

Nu mai puțin este vrednică de pomeneire și aceea ce ne spun istoriile vechi despre frumoasa pildă ce a dat lumii Artaxerxe, fiul lui Xerxe. Acesta, fiind rugat de un ministru al său, ca să-i dea voie cam fără

dreptate, din care se folosea cu o sumă însemnată de monedă, îi zicea, că nu i-ar cere această facere de bine dacă n-ar avea trebuință de 30,000 darica! (monedă perziană).

Împăratul, ca să păzească dreptatea, porunci numai decât vistierului său de-i număra această sumă, zicându-i: „Iată aceea ce te silește a-mi cere lucru nedrept. — Eu nu voi fi mai sărac fără dânsii, dar voi fi foarte nedrept de-ți voi împlini cererea.“

Iată împărat drept! El nici pe prieten nu i-a măhnit, nici dreptatea n-a călcat-o.

(Va urma).

Congregația de primăvară a comitatului Albei-inferioare.

Joi în 31 Martie s'a ținut la Aiud adunarea generală de primăvară a comitatului Albei-Inferioare. S'a svonisă din vreme, că adunarea va fi agitată și furtunoasă. Koșuthiștii căzuți și-au măsurat puterile cu liberalii ajunși iar la arma comitatului. Adunarea n-a fost așa de cercetată precum să așteptă. Membrii unguri au fost cam la 120, iar români din Blaj: canonicul Dr. Isidor Marcu, Dr. Ioan Sânpălean, Ioan F. Negruțiu, Gavril Precup, George Bărbat, Dr. Ioan Rațiu, Dr. Laur. Nestor, Dr. Danil Szabo, — protopopul Ioan Maior dela Aiud. Francisc Boțan, preot în Bărabanți, Pataki din Mihalt, Florian Rusan din Alba-Iulia și Hagea din Măgina.

La ordinea zilei au fost scrisorile de adio a foștilor miniștri Apponyi și Darányi; rescriptul de denumire a noului guvern și rescriptele miniștrilor Serényi și Hazai; apoi socoțile comitatului, raportul vicecomitelui — chestii de administrație a comunelor și rescriptele comitatelor referitoare la votul universal și inscripțiile dela școlile confesionale. Dintre români au luat cuvântul Dr. Sâmpălean la scrisoarea de adio alui Apponyi —

arătând că Românii nu să simțesc de loc îndemnați a să supără pentru depărtarea lui.

O discuție mai viuă s'a făcut la scrisoarea de notificare a noului guvern. Comisiunea permanentă a propus să se ia spre știre denumirea guvernului cu adausul că în acțiunile constituționale va fi sprijinit; șeful koșuthiștilor profesorul Fogarasi, a înaintat o contra-propunere, pe care au sprijinit-o alți doi oratori; Dr. I. Marcu a precizat atitudinea partidului național comitatens prezentând o moțiune, ca să se iasă simplaminte spre știre. — Propunerea comitetului permanent a fost susținută de avocatul Müller Ienő. Punându-se la vot a eșit propunerea comitatului, Fogarasi și soții abia au intrunit 33 voturi. Românii s'au abținut dela vot. Eră interesant — să vezi ultimele efortări a stăpânilor de ieri și mai ales plecozarea îngâmfatului Fogarasi în fața situațiunii schimbate. La raportul vice-comitelui au luat cuvântul prof. G. Precup și avocatul Szabó; iar la rescriptul comitatului Békés, protopopul Maior. — Vice-comitele a declarat, că pe viitor va țineă seamă de dorințele românilor.

Atitudinea Românilor a fost deamănă, păcat că sunt puțini cei-ce își fac datorința în viața noastră comitatensă.

Mișcări electorale. Campania electorală a început de-a binele. Preste toată țara suflă vântul îndemnurilor și promisiunilor. Partidele vechi prin deputații lor năcocesc tot felul de șiretlicuri ca să-și poată țineă numărul și vaza rău compromisă. Partidele nouă vin în numele ideilor moderne, cari știu, că prind și cuceresc în detrimentul partidelor vechi. Dar nici unul nu vine cu gândul și inima deschisă — fiecare își are rezervele sale ca în caz de pericol să poată

Liciu prietenul vestitului tragedian italian Alfredo de Sanctis, este cel mai cult bărbat din pletora artiștilor noștri. Se lipește așa de minunat de dramele moderne, că-l poți alătura cu apucătura și fineța de a redă, cu francezul Feraudy. Ei se cunosc amândoi și se laudă reciproc. Clipindu-și ochii cu iuteală și frecându-și palmele în neastâmpăr, de abea poate stă să asculte glasul Maestrului.

După un răstâmp se începe repetiția cu bărbății, căci doamnelor artiste li-s'au îngăduit să vie mai târziu, ca să nu-și surmezeze trupul delicat. Trebuie să le cruțăm, cât putem și cât mai avem timp!

Directorul general mărunț ca un sfredeluș, înfigându-și barba-i castanie în poporul de bărbieriți aruncă porunci sonore ca un clopot.

Cu geanta de piele de crocodil subțioară, nerăbdător caută a apuca calea Universității unde va vorbi astăzi despre „Începuturile teatrului francez în secolul al XIII-lea“. O lume înprestrițată de intelectuali împreună cu tinerimea studiosă dar gălăgioasă, de abea așteptau pe orator să urce postamentul tribunei.

Atâta subtilitate are în dezvoltarea prelegerii, atâta claritate și măestrie în felul de a se exprima și atâta sonoritate și muzică în pronunțare, că nu-l voi uita în vecii vecilor.

Vornicul Cărăbăț (Ion Petrescu) se repede către Ștefăniță-Vodă (Liciu) și strigă într'un avânt de vrăjmașie „Măria-Ta știi când Filestenii au luat stâlpii în brațe și stâlpii au căzut peste ei?! (arătând pe boerii adunați împrejur)..... noi suntem stâlpii!“

Maestrului nu-i place cum e accentuată fraza și face semne spre a se mai repeta încă odată. Ca tunetele izbucnesc cuvintele din gura vornicului Cărăbăț și fug repede de se ascund în sânul Voevodului Ștefăniță a cărui suflet tresaltă, încins de flacăra furiei roditoare. La unsprăzece a. m. se întinde o pauză de o jumătate de ceas în care actorii să imbie cu țigări aromate.

Din toate colțurile se stărnesc spirite pariziene, când cea mai strălucitoare din artiste sfășie cu chipu-i târzielnic dar minunat, marama viorie de fum de țigară. Tina Barbu joacă rolul Doamnei Tana, prințesa Moldoevi. Repetiția se continuă pe urmă fără popas, fără gâlceavă, și fără Delavrancea.....

Carol Szöke.

SONET.

Apa trece,
Pietrele rămân.

O blândă floare ruptă din tulpină
E' toată bucuria pământescă:
In mâni începe să se vestejească,
O zvarli, — de dansa nimeni nu s'unină.

Așa trec toate fără să mai vină,
De vin din nou, vin să te amdrească.
Căci mâna tu nu poate să le oprească
Și sufletu-ți în urma lor suspină.

Se zbate pieptul tău de dorul rece
Rămas ca piatra'n unda cure trece:
În lume toate sunt amărătoare.

Speranța-i dulce tămăduitoare
Ce singură i-ți mai rămâne încă
În doru-ți și în jalea ta adâncă.

† Neagu.

avea ușa de ieșire. — Toți poartă în primul rând interesul clasei din care fac parte — iar de țărâtime să interesează numai cât durează campania electorală. — Poporul maghiar dovedește o ținută foarte rezervată față de toate promisiunile și de tot zgomotul ce-l fac deputații maghiari prin cercurile electorale. S'a săturat de atâtea vorbe — așteaptă fapte, — iar fapte dela oamenii aleși nu au văzut. Să vină alții dară — ruptura între inteligența maghiară și poporul maghiar crește mereu.

Ce deosebire între noi și ei; — ce deosebire între însuflețirea caldă și sinceră a poporului nostru și între cea a poporului maghiar înșelat în așteptările sale de atâtea ori. I-a cerut votul nu ca să fie ușurat, ci apăsător de poveri pe zi ce merge tot mai mult.

* * *

Pe 29 Martie a fost conchiemată în Alba-Iulia o mare adunare electorală din întreg comitatul Albei-Inferioare. Deja de dimineața se vedeau cete de oameni veniți din depărtări să ieie parte la adunare, care s'a deschis la 11 oare a. m. într-o sală mare a hotelului Europa. A fost popor mult și inteligentă, aproape la 3000 de oameni. O impresie bună făcea mulțimea preoților, cari au grăbit din depărtări în fruntea poporului să vină și să arete, că ei înțeleg glasul timpului și își pricep rostul lor în mișcările noastre de orice fel.

A vorbit poporului frumos și calm *Dr. Alexandru Vaida*, fiind aproape la fiecare frază aplaudat. — *Dr. Aurel Vlad* reflectează la vorbirea lui Tisza dela Arad și spune, că vom da piept cu îndârjire și cu credință neștrămutată în drepturile noastre — nu cu Tisza ei cu iadul chiar — căci e sfântă cauza pentru care luptăm, și cu noi e Dumnezeu. A vorbit *Dn. protopop Teculescu* explicând pe înțeles rostul conferinței naționale dela Sibiu, ce se va ține în 5 Aprilie și a propus pe ceice sunt a se trimite la conferință, ca reprezentanți ai cercurilor electorale din comitatul nostru și anume: *Aiud*: *Dr. I. Marcu, Dr. D. Szabó, Ioan Maior, Dr. A. Nicolescu, Abrud-Roșia*: *Dr. Ș. Pop, Dr. V. Fodor, Dr. N. David, Dr. C. David. Ighiu*: *Dr. A. Vaida, I. Gomboș, N. Florescu, E. Beșu. Vințul-de-jos*: *Dr. I. Maniu, C. Colbazi. S. Alămorean, V. P. Maior. M.-Uioara*: *E. Pop, Dr. I. Morar, Dr. L. Nestor, A. Ciato. Alba-Iulia*: *R. Pațița, I. Teculescu, T. Păcățianu, Dr. I. Pop. Ocna Sibiului*: *Dr. Ioan Sâmpălean, I. Popa, Dr. N. Cristea, Dr. Ioan Dordea.*

Dr. avocat Rubin Pațița dă sfaturi și ambiționează poporul să țină cu tărie la conducătorii săi și să nu-și facă de lucru cu străinii, cari numai binele nu ni-l voiesc.

A vorbit mai în urmă *Dr. I. Maniu*, cu minte și spre înțelesul tuturor — a fost cel mai ascultat vorbitor.

A fost o adevărată mângâiere sufletească să vezi atâtea popor sorbind cu atâtea drag vorbele bărbaților noștri de frunte. E atâtea însuflețire curată în popor e așa de bun încât învingerea cu astfel de popor e fără îndoială pe partea noastră.

E rândul nostru, a inteligenții, să ne facem datoria și să lucrăm cu inima caldă și fără interes pentru luminarea și deșteptarea poporului.

Trăim vremuri grele și dela bărbăția și destoinicia noastră atârână dacă vremile aceste să vor schimba în spre bine ori în spre mai rău.

Dacă vom pricepe situația și ne vom face zid de apărare al drepturilor noastre vom învinge.

Trebuie să ținem cu îndărătnicie la oamenii noștri de frunte scoțându-i învingători în toate cercurile unde avem puțință.

Să fim stăpâni pe inima și conștiința noastră și să nu lăsăm să între străinii la ele căci ei pângăresc și batjocoresc. — Și vai de poporul care-și vinde inima și conștiința.

Trei sute de morți. Tinerimea maghiară din Ökörítő a aranjat în 27 Martie sara o petrecere într-o șură. — La aceasta petrecere au fost invitați o mulțime de inși de prin satele din jur. S'au vândut preste 400 bilete. În sală s'au fost adunat la 500 persoane. Comitetul aranjator, ca publicul dansator să nu fie imbulziți de cei nechiemați a baricadat poarta ținându-o cu scânduri bătute cu piroane, și a lăsat o ușă prin care abia putea intra un om.

Șura unde s'a aranjat petrecerea era din scânduri cu grinzi de brad și acoperită cu paie. De grinzi și șurii atârnanu decorurile și cununile uscate rămase dela petrecerile din vară. Cinci lămpi mari cu petrol luminau spațiul alături de alte lampioane din hârtie.

Petrecerea abia s'a fost început când explodând o lampă cu petrol și împroșcând în toate părțile a izbucnit focul și cu el deodată strigătul înfricoșitor, încetând pe o clipă și veselia și muzica și dansul. Pe-o clipă toată lumea a rămas înlemnită la strigătul unei morți în flăcări, ca apoi în culmea groazei de moarte să se înceapă strigătul desnădejdiei și lupta pentru mântuirea propriei vieți, care nu cruță nici copii, nici femei.

În câteva clipe toată șura era în flăcări. Toată lumea se imbulzea spre ieșire ca să poată scăpa. De sus cădeau preste oameni grinzi de foc aprinzând hainele pe ei. Ceice nu se puteau apropia de ușe fugeau desperați cu hainele arzând prin sală până ce cădeau jos sbătându-se în dureri, striviți în picioare de ceice mai aveau putere să fugă și să se sbată prin sală. Erau adunați aproape toți la ușă, care era infundată de trupuri de nu mai putea ieși nime. Păretele cu poarta în urma presiunii mulțimii din lăuntru căzdu în afară, dar în același timp căzdu asupra celor din lăuntru întreg acoperișul îngropând sub povara tăciunilor sute de oameni. Au ars 300 și au fost greu răniți 112.

Cât de crâncenă a trebuit să fie lupta pentru viață se poate vedea din faptul, că a doua zi după depărtarea ruinelor, s'au găsit pretutindeni haine, ghete, cisme pe cari ceice le purtau și le smulseră unul de pe trupul celuilalt. Între cei scăpați abia sunt câteva femei. Aproape toate femeile și fetele au pierit înădușite de fum și zdrobite de călcăiele bărbaților, cari au scăpat. Cei morți au fost îngropați într'un loc comun. Aproape nici unul nu a putut fi cunoscut.

CORRESPONDINTE.

Introducere de preot.

Valea Almașului, Martie 1910.

În 13 Martie n. c. s'a săvârșit cu o deosebită solemnitate și într'un cadru neobiceiuit de măreț la astfel de ocaziuni, introducerea de paroh a *On. Emil E. Petran* în parohia Almașul-mare, districtul protop. al Almașului.

A luat parte la această serbare un public numărös și distins, cece să explică prin faptul, că parohia Almașului-mare de un veac și mai bine, a fost condusă neîntrerupt de preoții familiei *Poruțiu și Petran*, a căror păstorire blândă și înțeleaptă, a rămas nouă urmașilor ca pildă strălucită de un clasic apostolat.

Consecvent, floarea mândră — dar rară — a recunoștinții, a prins rădăcini așa de puternice în sufletul poporului de aici și a tuturor celor ce cunoșteau întinsul sbuciumelor și largul frământărilor, între cari preoții pomeniți, au înălțat această parohie, înzestrându-o cu instituții vrednice și avere frumoasă; așa de puternic s'a simțit alipirea față de această continuitate istorică în șirul preoților, încât s'au cutremurat cu toții la gândul, că prin oarecare împrejurări va putea fi ruptă și nesocotită.

Înțelepciunea și grația *Esceleției Sale și Luminărilor Săi sfetnice*, au imprăștiat această temere, denumind paroh în Almașul-mare pe *On. Emil E. Petran*, căci nu poate fi mai impreguant infiltrat și mai natural înăscut spiritul mare al părinților, însușirile lor frumoase nu se pot răsfrațe nicăiri mai bine, ca în inima fiilor.

Iată motivul etic al acestei prăsnuirii!

Cununa oaspeților a sosit la Almaș Sâmbătă seara: părintele protopop al Clujului *Dr. Dăianu*, aducând cu sine — spre marea noastră bucurie — pe *Reverend. Alexandru Uilecan*, canonic și insp. școl. arhidiecezan, care se află chiar în vizitațiunea școlilor din protopopiatul Clujului, prin urmare în imediata apropiere de Almaș.

În ziua următoare, dimineața la oarele 8^{1/2} să începe utrenia prin *P. On. Vasile L. Pop*, protopopul tractual, iar cântările le dă strana cantorilor din loc. La liturghie pontifică canonicul *Uilăcan*, asistat de protopopii *Dr. Dăianu și Vasile L. Pop*, iar sărbătoritul *Emil E. Petran*, îmbracă haina de diacon.

Cuprinzătoarea biserică era archi-plină. Contrastul dintre îmbrăcămintea ascultătorilor, împreună atât de mișcător inimile. Domn și popor, deopotrivă sărbătoreau. După cetirea sf. Evanghelii, *P. On. protopop tractual* ține vorbirea de introducere, cetind cu ton înalt decretul denumirii de paroh, iar la capăt când să pronunță numele *Esceleției Sale Părintelui Mitropolit*, un bine simțit „trăiască“ răsună din piepturile tuturor. Corul în accente dulci, răspunde acestei generale dorinți: „Mulți ani trăiască!“

Părintele protopop al Clujului, îndreptat de protopopul tractual, predă nou denumitului paroh evangelia, crucea și cheia bisericii, simbolul datorințelor și puterii preoțești. O ținută impunătoare, un ton cu vibrații metalice, părintel *Dr. Dăianu* pareă vestitorul apostol al unor vremi, ce vor să vie, de sigur vor să vie. Pareă, că vâd o mamă spartană, întinzând fiului său scutul cu cuvintele: „Să re'ntorci cu el sau pe el!“

A fost o scenă mișcătoare, căci măiestrele cuvinte au izvorât din o inimă caldă plină de focul dragostei pentru neam și biserică, din rostul unui stăpân desăvârșit peste farmecul nesfârșit al limbii românești. Păcat, că n'am cunoscut și nu cunosc stenografia, aș fi îmbrăcat în haina nemuririi acest prea frumos discurs, sub a cărui influință vom rămânea încă multă vreme.

Păspunde noul paroh și roagă pre P. O. protopop tractual să-i fie interpretul celor mai adânci mulțumite, față de Escelenția Sa Arhiepiscopul și P. V. Conzistor pentru grațioasa denumire, iar întorcându-se către fiii săi sufletești, le arată acestora funcțiunile, ce va avea să deprindă pentru binele lor sufletesc vecinic și pentru bunăstarea și înflorirea parohiei în toate direcțiunile, îi îndeamnă la unire și muncă armonică, la iubirea de biserică și școală, cari singure sunt în stare să ne păstreze toate însușirile noastre etice-religioase și etice-naționale. În fine, după-ce chiamă pe toți și toate sub stindardul, a cărui flamură o ridică acum în această parohie, încheie zicând, că va încerca a să pătrunde din ce în ce mai mult de cuvintele s. Ioan evangelistul: „Păstorul cel bun sufletul său își pune pentru oi.“

Poporul aciamă, corul îi urmează.

Să continuă apoi liturgia, care durează până la oarele 12. Corul mixt al tărenilor din Almaș, codus de inv. local, a înțonat cu destulă precisiune cântările de sub decursul liturgiei. O duioasă priceasă, armonizată și instruată de însuflețita româncă, Dșoara Viola Poruțiu, — care într'un frumos și înălțător „pianissimo“ a acompaniat cu harmoniu toate cântările dela liturgie, — au fost de toți gustată și admirată.

După serviciul divin urmează prânzul în sala școlii parohiale. La masă vre-o 60 persoane. Să servesc mâncări gustoase, vinuri bune, dar mai mult am gustat vorbele oratorilor, cari curgeau din prisosul inimii, bucurându-să fiecare de geneza acestei serbări.

Primul care vorbește e P. O. Vasile L. Pop protop. tract.; închină pentru Esc. Sa și P. V. Conzistor, din sânul căruia un distins bărbat îl avem între noi. Aplauze îndelungate acopere ultimele vorbe ale oratorului. Advocatul Dr. Tămaș vorbește pentru nou denumitul paroh Emil E. Petran. Protopopul Dr. Dăianu, cu cunoscuta-i vervă oratorică, în numele poporului, salută pe sărbătoritul, punându-i înaintea icoana activității înaintașilor săi părinți, cari au făcut ca numele lor să rămână scrise cu litere de aur, pentru totdeauna, în analele parohiei Almașului-mare. Îl îndeamnă să îngrigească și să continue această strălucită tradiție, neretregându-se nici pe un moment, din lupta ce o reclamă azi susținerea instituțiilor noastre și înaintarea poporului.

Am tot auzit că inimosul avocat Dr. Tripon e și un orator bun. Azi cred mai mult decât atâta, căci e insuficientă caracterizarea de „orator bun“ a unui om, care într'un superb avânt știe să răpească inimile: „Mie-mi trebuie ce aveți voi mai drag, mie-mi trebuie inimile voastre... — și cine a putut să nu io deie? — un om, care într'o improvizatie de a momentului e în stare să descifreze atât de clar filozofia sânină a scripturei noastre, transpunându-și ascultători în imperiul nemărginit al emoțiilor

sufletești, unde trupul rămâne cași — hipnotizat... un astfel de orator nu e numai „bun“ e vorbitor desăvârșit. A tostat pentru preoțime. Mai vorbesc apoi inv. Idu părintele Mihalea din Aghireș, preotul reformat din loc, părintele Șerban, Varga, Aug. Pop și alții, cari îmi scapă din memorie.

În urmă răspunde parohul Emil E. Petran, mulțumind Tuturor pentru dragostea cu care au alergat să înalte festivitatea acestei zile, în special aducând tributul recunoștinții sale înaltului dignitar Revs. canonic Ulăcan falnicului protopop Dr. Dăianu și entusiastului avocat Dr. Tripon.

Așa a luat sfârșit aceasta prea frumoasă introducere în via Dlui a părintelui Emil E. Petran.

Fie ca însămănțata zilei de 13 Martie să rămână pururea memorabilă pentru bravul popor din Almaș, iar preotului Emil E. Petran, activitatea bogată și însuflețirea curată a părinților săi preoți, fie-i pildă statornică și îndemn stăruitor, de a pași în urmele Lor, continuând cu tot desinteresul munca începută de ei!

S.—i.

Fondul cultural.

Pe lângă marele dar a dlui Vasile de Stroiesco, de care facem pomenire în fruntea numărului de azi, au mai contribuit:

George Modorcea, preot, Grid	Cor:	300—
Grațian Capătă, inv. Molosig		200—
George Meseșan, preot, Molosig		200—
Elie Magda, preot, Hususău		200—
Dr. Ioan Marciac, avocat, Ajulia		400—
Ales. Mera, inv. Ercea		200—
Aurel Pascu, preot, Ocișoara		200—
Iosif Opriș preot, Dridif		500—
Nic. Ceuca, inv. Drașov		200—
Ioan Neagu, preot,		500—
Ioan Anca	Subpădure	200—
Valer Rus,	Sânpetru	200—
Dr. Iuliu Mureșan, medic colonel.		
Brașov		1000—
Șt. Giurgiu, inv. Dumbrău		200—
Dr. Izidor Marcu, canonic, Blaj		2500—
George Muntean,		500—
Vas. Saltelechi, preot, Bardoș		300—
Grig. Pop, propr. Ceanul-mare		100—
Grig. Trif inv. Corbu		200—
Nic. Truța, propr. Corbu		200—
Gavr. Ciobotar,		100—
Gh. Câmpian,		100—
I. Irhan,		100—
S. Voidoș,		50—
Emil Pop, preot, Tușin		200—
Dion. Decei, preot, Band		300—
Ștefan Pop, inv. „		100—
Episcop Dr. Vasile Hossu, Lugoj		500—
Ștefan Târziu, inv. Dârgea		100—
Aug. Trif, preot, Cecalaca		100—
Clem. Papiu, preot. Sântimbru		100—
Al. Macaveiu l. Ales. Bucium		200—
Aron Domșa, preot, Șeica-mare		200—
Valer Pop, inv. Boarta		200—
Dum. Bleoaca, inv. „		200—
Nic. Frâncu, preot, Șaroșul-mag.		200—
Emil Măcelar, preot, Totelec		200—
Ales. Cojocar, preot, Valeajidan		500—
„Economul“, Cluj		1000—
Vinc. Nemeș, preot, Sânmărtin		200—
Ilie Hirian,		200—
Dr. Enea Nicola, medic. Ajulia		200—
Victor Pop, cler. abs, Bpesta		200—

Dr. Ioan Harșan, adv. Reghin	500—
Ales. Brumar, preot, Ceuaș	200—
Ioan Câmpian, preot, Băița	200—
Ștefan Roșian, prof. Blaj, (incă)	200—

Noutăți.

Din Arhidieceză. Concurse: Pentru completarea parohiei gr.-cat. *Șeica-mică* din protopopiatul Mediașului se publică concurs cu terminul de 15 Aprilie 1910 inclusive. Venitul congrual fasonat e 567 cor. 56 fil. — Tot până la acel termin e deschis concursul pentru completarea parohiei gr.-cat. *Ciușud* din districtul protopopesc al Blajului. Venitele congruali din parohie după conscrierea din 1896 sunt computate în 477 cor. 18 fil. — Pentru completarea parohiei vacante *Hărțdu* cu filia *Cuieșd* în districtul protopopesc al Murășului se escrie concurs cu terminul de 30 Aprilie 1910 st. n. inclusive. Venit congrual 284 cor. 86 fileri. — Pentru completarea stațiunii docentale dela școala gr.-cat. din *Budurlău* în districtul protopopesc al Fărăgăului se publică concurs cu terminul de 15 Aprilie 1910. — On. *George Meseșan*, paroh în Molosig a fost numit paroh în Lăpuș și Stobor (tr. Cluj). — *Petru Boțan*, paroh în Dumbrava (tr. Reghin) a fost trecut în statul deficienței cu 1 Aprilie 1910. — *Augustin Pop*, adm. par. în Tic a fost numit de adm. par. în Ghirișul român (tr. Cojocnei). *Ioachim Vintilă* fost preot în Calvasăr a fost numit adm. par. în Ibănești (tr. Reghin).

Dela Societatea meseriașilor. Duminecă în 3 Aprilie n. va avea loc o producție cu Skiopticonul la oarele 6 seara în sala casinei române. Dl profesor Petru Suciș va vorbi despre cometa Halley. Intrarea 20 fileri.

Apel către autorii de cărți didactice. Ședința plenară, din Iulie 1909, a secțiilor științifice-literare ale „Asociației“ și comitetul central, în ședința sa din 5 August 1909, au primit propunerea secției școlare de a se înființa pe lângă Biblioteca „Asociației“ o secție a manualelor de învățământ pentru școalele noastre de toate gradele, cu scop de a censura și a răspândi pe acele dintre ele, cari vor fi găsite mai corăspunzătoare din toate punctele de vedere. Chestiunea manualelor noastre de învățământ e de cea mai mare importanță pentru răspândirea unei culturi naționale și teminice în sânul poporului nostru. Și credem că toți ceice își dau seama de însemnătatea școlii pentru educația națională a generațiilor tinere, vor primi cu însuflețire această propunere și se vor strădui a înlesni realizarea ei. Facem deci un apel călduros către toți autorii de cărți didactice să binevoiască a trimite „Asociației pentru literatura poporului român“ (Sibiu, str. Șaguna Nr. 6) câte două exemplare din lucrările lor. Un exemplar se va păstra în Biblioteca „Asociației“, iar celalalt se va da secției școlare spre cenzurare. Mai ales acum, când se agită ideea unui congres al profesorilor, care de sigur va avea să se ocupe și cu chestiunea manualelor didactice, nădăjduim că apelul „Asociației“ va fi ascultat. *Biroul Asociației.*

Se primesc:

doi învățăcei unul pentru tâmplărie altul pentru zădărie.

A se adresă la:

Emil Oltean

(28) 1-3

măestru zidar.

Partea literară.

Icoane din luptele Bisericii.

de I. Roşiu.

(Continuare).

29

Că într'adevăr ce primejdioase vânturi calvineşti au putut băntui în românimea ardeleană sub acest „martir al ortodoxiei,” apare şi din prefaţa „Evangheliei învăţătoare” alui Udrişte Năsturel, tipărită în Govora la 1642, unde făcându-se aluzie la ardeleni: se înfierează cu asprime acei Români „laici şi preoţi, cari se împreună cu ereticii, cu amărăciunea veninului cel purtător de moarte al învăţăturilor străine, care ucide sufletul fraţilor lor.”

Aşa a fost deci povestea lui Jorest. — A fost şi dânsul o zală scurtă în seria vlădicilor români-calvinizaţi, pângărind scaunul vlădicesc şi legea sa răsăriteană, nu numai cu mărturisirea când pe faţă, când pe ascuns a calvinismului, ci şi cu un traiu privat ruşinos.

Rákoczy încercase deja toate mijloacele: dăruia şi nemeşii Românilor, cari îi stăteau într'ajutor, dupăcum transpare din Şincai: „Eu însu-mi am cetit cărţile nobililor din Alámor, care aşa sunt date de Rákoczy, ca „cât se vor lăsa de sfânta unire cu pravoslavnicii, adecă cu calvinii, îndată să-şi piardă şi nemeşugul şi iobagul”. (Şincai. Cronica Românilor an. 1643; vezi şi Cipar: Acte şi fragm. . . p. 201).

Dacă observase apoi Rákoczy, că toate precauţiunile de până aci încă nu-i asigură în destul calvinirea totală a Românilor, a mai lăsat niţel la o parte politica de a calvinii pe Români prin cărţi româneşti şi „nemeşuguri” — şi a pornit a impune şi cu de-a sila calvinismul.

Urmaşul lui Jorest fu călugărul Ştefan din mănăstirea de Alba-Iulia, alias: Simeon Simonoviciu, pe care principele îl întări la recomandarea superintendentului magiar Geleji printr'un lung hrisov datat în Alba-Iulia la 10 Oct. 1643 (V. P. Maior o. c. pp. 72 u.)

Deoarece în decretul acesta se cuprinde întreaga cointesentă a machinării calvineşti, — ţinem să insistăm puţin asupra lui.

Se pare, că acest nou „vlădică” nici măcar chirotosit n-a fost în Târgovişte ca alţi înaintaşi vlădici de cătră şefii bisericii muntene (Iorga: Sate şi preoţi . . . p. 55), ci-şi ocupă oficiul de „vlădică sau superintendent preste toate bisericile din comitatele: Alba, Crasna, Solnoc, Dobâca, Cluj, Turda, Târnava şi mai multe districte prin Bistriţa şi Huneadoara” dimpreună cu cele trei protopopiate ale ţării Făgăraşului, preste cari numai atâta jurisdicţiune are, câtă îi va concede „Episcopul ortodox magiar” (calvinul Geleji) (Dr. Bunea V. E. p. 95) — din încuviinţarea principelui ardelean.

Episcopia însă numai aşa o va putea stăpâni, dacă va implini cele 15 condiţiuni taxativ enumerate şi adause la decret, anume: să predice în limba părintească; — să primească şi lăţească catehismul (calvinesc!); — să administreze botezul cu apă simplă (deci nu cu aghiasmă!); — să administreze taina Cinei Domnului (sic!) numai celor vrâstnici; să venereze pe Mântuitorul şi pe sfinţi „după

cum se cade” (termin vag şi neînţeles!); — crucile şi icoanele din biserică să n'aibe alta noimă, decât rostul unor ornamentice (!) bisericiceşti; — dela ceremoniile îngropării să lipsească superstiţiunile băbeşti; — să anunţe căsătoriile cel puţin de trei ori; — la cununie să pretindă şi jurământul contraheţilor; — să eschidă din sinul bisericii pe netrebnicii publici; — nici un Român trecut la ortodoxie (calvinism) să nu fie vexaţi (!); — să se convoace în fiecare an, sinod general constituit din toţi păstorii (!) unde dacă în decursul desbaterilor s'ar ivi vre-o greutate în credinţă, aceea (greutate) să fie silit a o substerne episcopului ortodox maghiar, — să primească apoi şi ţină, ce va hotărî acela; seniorii (protopopii) să se aleagă cu învoirea episcopului ortodox (calvin); — vizitaţiunea generală să o implinească totdeauna regulat, iar cazurile, ce-i obvin adastă, să le desbată cu seniorii, fără însă de a pretera *cenzura şi sfatul* „tot mereu amintitului Domn Episcop ortodox”; — să nu cunune pe nici un Ungur, nici băieţii Ungurilor să nu cuteze a-i boteza; — iar punctul 15-le — pe lângă censul anual în natură — pretinde astfel: „Ne va fi afară de aceea nouă întru toate sincer şi credincios în totdeauna: binevoitor celor ce ne voiesc Nouă bine, şi celor ce ne sunt vrăşmaş şi ne voiesc rele: le va fi vrăşmaş şi răuvoitor” (V. T. Cipar: Arhiv. . . pag. 631).

Ce trebuie mai mult, decât ce s'a cuprins în condiţiile aste? Întreaga dogmatică aproape şi ierarhie calvinească — întru cât putem vorbi şi la „reformaţi” de „dogmă” şi ierarhie.

Şi de data aceasta — principiile şi-au găsit omul, căci Ştefan — drept vorbind — a fost „ascultător, supus, îndeplinitor conştienţios al punctelor” jurate, şi răspânditor zelos al „adevărului creştin.” Sub păstoria lui se făcu, ce voia „Craiul” (Iorga: Sate şi preoţi. . . p. 57.), de oarece peste locurile unde avea jurisdicţiunea, pătrunse calvinismul în mod înspăimântător: din Banatul Lugojului şi al Caransebeşului prin Hunedoara până în ţara Făgăraşului, apoi pe Târnave pe văile alor tustrele Crişuri — până în Sighetul Marmaţiei (V. Şincai: Cronica Românilor la a. 1652; V. şi Cipar: Acta et fragm. . . p. 204.)

Că ce bun „reformat” (Iorga: Sate şi preoţi p. 58.) a fost „metropolitul” Ştefan, arată indetul şi faptul, că Catehismului tradus de păstorul valacho-maghiar din Lugoj St. Fogaraşi retipărit sub dânsul în 1648 şi desfăcut, tot sub dânsul, în multe exemplare — i-a urmat în acelaş an şi „Noul Testament”, iar în anul 1651 încă „Psaltirea”; — toate într-o curată românească populară, de oarece „Vlădică” eră de buna părere, că „Cuvintele trebuie să fie ca banii; că banii aceia sunt bani, cari umblă în toate ţările, aşa şi cuvintele acelea sunt bune care le înţeleg toţi” (Iorga Sate şi preoţi. . . p. 59).

Astfel printr'un zel excesiv de-a împinge pe Românii ardeleni în vâltoarea calvinismului unguresc — âst vlădică a contribuit inconştient la punerea bazei limbei româneşti de mai apoi.

Opera, întreruptă prin moartea lui Ştefan, ar fi fost să o continue în acel puţin timp cât s'a ţinut prin Ardeal, urmaşul: Daniil, despre a cărui întărire se află date deja în 1651 între diplomele principilor ardeleni (Iorga o. c. p. 60),

Se zice însă, că nu înţelese chemarea *Episcopilor români aleşi de ocârmuire* şi astfel la 1662 ar fi părăsit reşedinţa din Bălgrad. — După o altă versiune: ar fi fost întărit de Mihail Apaffy ca „Episcop al părţilor” (numai!); apoi mereu tot mai preterat, iar sfârşitul iar fi fost surghiun.

În faţa acestora şi mai ales în faţa celor ce susţin, că Daniil ar fi urmat lui Ştefan, Dr. Aug. Bunea dovedeşte aspru, că Ştefan încă şi la 1653 eră „mitropolit” şi că *decretul dela 1651* (Vezi mai sus la Iorga o. c. l. c.) al întăririi lui Daniil, pretins a fi dintre diplomele principilor ardeleni — e un simplu „pomelnic” dubios; şi — că însaş „metropolia” Bălgradului a fost vacantă dela moartea lui Ştefan (1653—4) până la 1656, în care vreme erau în Transilvania nişte „vlădici” fără reşedinţă, cari de sigur vor fi fost Gherasim şi Daniil (V. Dr. Bunea Vechile Episcopii. . . p. 108 u).

Din seria destul de incurcată şi vacilantă a „episcopilor” ardeleni, mai amintim aci din vremea aceea pe un preot dela Bistra numit Sava, care-şi zicea „Vlădică” (Iorga Ist. bis. rom. I. p. 329), iar din Bihor la 1641 un tot asemenea pretins „vlădică” *Avram de Burdanfalva cu condiţiile obişnuite* (Iorga: Sate şi preoţi p. 330).

Peste toate figurile aste răstirate se ridică însă episcopul Sava Brancovici et Corenitsch, un Episcop calvino-român în toată puterea cuvântului, întărit prin diploma lu George Rákoczy II. la 28 dec. 1656.

El fu „mitropolit” până în 1679, cu vre-o 3—4 ani înainte de moarte, după ce fusese depus şi restabilit de repetiţe ori. — În jurul vieţii şi sfârşitului acestui vlădică s'a iscat în vremea din urmă o straşnică discuţie.

Împrejurarea, că numele acestui vlădică „deşteaptă amintiri de prigonire şi chinuri de luptă înverşunată pentru ortodoxie(?), amintiri răspândite de-o tradiţie, care nu înfăţişează întru toate adevărul” (Iorga Sate şi preoţi. . . p. 61.) a dat naştere la o sumedenie de păreri despre dânsul.

Deoarece chinurile şi prigonirile legate de persoana âstui vlădică n'au fost până mai nou în destul de pragmatic clarificate şi motivate în lumina istoriei deschise şi nepărtinitoare; s'au ridicat la suprafaţă chiar şi poveşti (v. Dr. Bunea Mitropolitul Sava Brancovici Blaj 1906 p. 83: „Trădaniile” lui Sam. Clain), cari cu atât mai vârtos prezentau lumii pe acest vlădică într'un reflector de tot falş.

(Va urma).

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.

Redactor responz.: Augustin Gruţia

Nr. 22—1910.

(18) 3—3

Concurs.

Acei întreprinzători, cari doresc a lua în întreprindere edificarea bisericii gr.-cat. din Lopadea-română, sunt invitați că:

Sau să-și înainteze ofertele însoțite de vadiul de 750 coroane la oficiul protopopesc gr.-cat. în Aiud până în 12 April 1910 la 5 oare p. m.;

S'au depunând vadiul de 750 coroane la mâna curatoratului parohial din Lopadea-română, să ieie parte la licitațiunea publică minuendă ce se va ține în 13 April 1910 la 10 oare a. m. la oficiul parohial gr.-cat. în Lopadea-română.

Planul, preliminarul și condițiunile de licitațiune, să pot vedea în Aiud la oficiul protopopesc greco-catolic dela 8—10 a. m. și dela 3—5 p. m.

Curatoratul își rezervă dreptul a da întreprinderea cui va voi, fără considerare la suma de întreprindere.

Lopadea-română, 10 Martie 1910.

Ioan Maior, **Toma Pop,**
protopop gr.-cat. paroh gr.-cat.
Teodor Mîlea,
curator primar.

Asociarea Eszék-iană de ajutorare reciprocă

plătește membrilor săi în caz de moarte Cor. 2000— ca ajutor la caz de moarte, Cor. 50— ajutor lunar la caz când membrul nu-și va putea câștiga hrana și Cor. 50—rentă în toată viața, dacă a fost membru 30 de ani; mai departe Cor. 2000— până

la Cor. 20,000— pentru zestre la caz de căsătorie a fiicelor membrilor.

Pentru adunarea de membrii se caută reprezentanți isteți eventual o agentură generală pe lângă salar fix și proviziune.

Ofertele să se trimită: Direcțiunii „Asociării Eszék-iană de ajutorare reciprocă” în Eszék.

(19) 3—3

Convocare.

„Reuniunea de consum ca societate pe acții în Bouțarul inferior” își va ține

III. adunare generală ordinară

Duminecă în 10 Aprilie st. n. a. c. în localitatea institutului la 3 oare p. m., la care On. acționari sunt rugați a lua parte în persoană sau prin delegați.

P R O G R A M :

1. Raportul direcțiunii despre agendele institutului pe anul al III. de gestiune.
2. Raportul comisiunii de supraveghiere.
3. Decidere asupra profitului curat.
4. Darea absolutului.
5. Alegerea a 5 membrii în direcțiune.
6. Eventuale propuneri.

Direcțiunea.

Picurile de stomac ale lui BRÁDY

provăzute cu marca de scutință: Vergură Maria de Mariaczell, în decurs de 30 de ani intr'atât s'au răspândit încât nici într'o casă nu pot lipsi. Cu neajuns efect se folosesc aceste picuri în contra stricării stomacului, a arsurii de stomac, a incuierii scaunului, sgârșitului de stomac și cap, a vomării, insomniei, anemiei ș. a.

Se află de vânzare în toate farmaciile: 1 sticlă mare cor. 1.40 sticlă mică 80 fil. — Pe postă se poate comanda dela farmacia BRÁDY K. a „Magyar Királyhoz”, Bécs I. Fleischmarkt 1., Depot 241.

Să fim atenți la marca de scutință, care reprezintă pe Vergură Maria de Mariaczell, precum și la pachetarea roșie și a subscrierii care este copia celei de pe chipul aei alăturat

(17) 4—20

Răceala

e ușa secretă, prin care intră toate boalele serioase în corpul omeneșc. Emulziunea-SCOTT, compoziție de oleu de ficat de pește e însă cheia care închide această ușă, încă înainte de a să apropia boala de ea!

Emulziunea-SCOTT

a ajuns la mare renume, mai ales prin curățenia, mistuirea ușoară și puterea de vindecare. Medicii, moașele, părinții și bolnavii deopotrivă, recomandă acest medicament, ca cea mai încrezută proptă a sănătății.

La cumpărarea Emulziunii, luați amănunțit să aibă marca de scutință alui Scott: Peșcarul

Emulzia SCOTT e cea mai distinsă! Preful unei sticle originale 2 cor. 50 fil.

Să capătă în toate apotecele.

Cluj / Centru Bilanț. — Mérleg számla.

la 31 Decembrie 1909

1909 december hó 31-én.

Active — Vagyon.

Cassa — Pénztár	969.77
Marfă în 2 prăvălii la 2 Debitori —	
Árucikkek 2 üzletben 2 adosnál	3524.18
Mobilier — Butorzat	148.32
Spese de fond. — Alapítási költs.	155.92
Pretenziuni la acționar — Követelések részvényeseknél	134.84
	<u>4933.03</u>

Pasive — Teher.

Capital social — Alaptőke	1200.—
Creditori — Adóságok	3025.18
Fond de rezervă — Tartalék alap	103.04
Dividendă nerid. — Fel nem emelt osztalék	19.20
Profit curat — Tiszta nyereség	585.61
	<u>4933.03</u>

Contul Profit și Perderi. — Nyereség és veszteség számla.

Cheltuieli — Kiadás.

Spese generale — Általános költség	165.73
Interes — Kamat	53.70
Profit curat — Tiszta nyereség	585.61
	<u>805.04</u>

Întrări — Bevétel.

Profit la mărfuri — Nyereség árucikkekénél	805.04
	<u>805.04</u>

Bouțarul-inf., la 31 Decembrie 1909. — Alsóbauczár, 1909 évi december hó 31-én.

Romul Raca m. p.,
președinte — igazgató.

Petruz Raca m. p.,
cassar — pénztárnok.

Obernauer Herman m. p.

Obresan Ion m. p.

Aglicser Ion m. p.

Petruz Raca m. p.

Contul Bilanțului și al profitului examinându-le și confrontându-le cu cărțile principale și auxiliare le-am aflat exacte și în consonanță.

A mérleg számlát és nyereség számlát a fő és segédkönyvekkel összehasonlítván és megvizsgálván helyeseknek és megfelelőeknek találtuk.

(22) 1—1

Bouțarul inf., la 31 Ianuarie 1910. — Alsóbauczár, 1910 január hó 31-én.

Toitis Rusalín m. p.

Simulescu Moise m. p.

Raca Dionisie m. p.

membrii în comisia de supraveghiere — felügyelő bizottsági tagok.

Prima pepinerie de viță de vie pe
Târnava.

Proprietar: **Frideric Caspari**

Medgyes Nr. 47 (Nagy-Küküllő megye).

De ani recunoscută ca prima și cea mai deamnă de încredere și mai bogată în specialități de viță de vie, liferează:

Altoi de viță

americană cu și fără rădăcini în diferite specialități, **se garantează veritabilitatea speciei.**

Binevoii a cere Prețurent ilustrat!

În prețurent se află **epistole de recunoștință** din toate părțile Țării; de aceea fiecare proprietar de vie, înainte de a-și face comanda, poate să se asigure dela cunoscuți, verbal sau în scris, despre **vredeția de încredere necondiționată a sus amintitei pepinerii.**

(57) 16-20

Fă atent!

Fără de nici o cercetare chimică se poate convinge ori cine despre eminenta calitate a tuburilor de

cigarete **START** antinicotin

dacă arde un tub gol START și seamănă cenușa acestuia cu a ori cărui alt tub, fie acela chiar din hârtia cea mai scumpă.

După scurtă folosință, se poate convinge fiecare, că influențează excelent asupra sănătății, și nu uscă gâtul.

Hârtia de cigarete START, cea mai fină Verge egipt. se află în toate tutunge-riile de seamă.

Deposit principal:

Tutungeria de specialități Blaj.

16 (5 10)

Băile Buziaș

Phönix apă minerală de Buziaș

S'a dovedit de cea mai cu efect contra morburilor de rărunchiu, de beșică, contra catarului cronic de rărunchiu, contra formării nisipului și a petri în beșica de apă. Recomandată de medici. Depositul principal e la Gelb I Blaj.

(36) 10 ?

Concurs.

La postul de cantor din filia Băgaciu protopopiatul Diciosănmărtin să escrie concurs cu termenul de 3 Aprilie 1910 st. n. pe lângă următoarele emolumente:

1. Casa parohială de locuit și toate supereificatele de pe curtea parohială, grădina și cimiteriul împreună cu aceeași grădina.
2. două jugere loc arătoriu comasat în capul satului.

3. 20—25 metrete cucuruz sfârmit și tot atâtea zile de lucru.

4. Dela fiecare cap de familie atâtea metrete de cucuruz sfârmit, câți prunci va da la ascultarea religioasă, pe care o va propune cantorele în lipsa preotului local, și câte 20 fileri de fiecare prunc.

5. Drept de pășunat în pășunea comunală

6. Din pădurile satului în fiecare toamnă o grămadă de lemne.

7. Terțialitatea stolară.

Doritorii de a obține acest post au să-și înainteze rugărilor în scris, provăzute cu extras de botez și diplomă de curator, oficiului parohial din Șaroșul-unguresc, până la termenul amintit, și în ziua de 3 April a. c. st. n. a să prezintă la sf. biserică.

Băgaciu la 13 Martie 1910.

Nicolau Frâncu,
adm par.

Ioan Lungu,
cor. prim.

(20) 3-8

În Librăria Seminarului teologic gr.-cat. din Blaj se află de vânzare **Calendarul „Minervii”** cu 1 cor. 20 fil. + 10 filer. porto postal.

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

==== SIBIU ====

Strada Cisnădiei 5.

Strada Cisnădiei 5.

==== recomandă ====

☞ **Asigurări împotriva focului** ☞

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

☛ **Asigurări pe viață** ☛

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix; asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4,831,168-13
Capitale asigurate pe viață achitate		4,571,035-51
Starca asigurărilor cu sfârșitul anului 1909	foc	112,045-412 =
	viață	10,847,132-—
Fonduri de întemeiere și de rezervă		2,309,387-—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în **serviciul institutului.**

(2) 12-52

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnători de clopote și fabrica de scaune de fer pentru
==== clopote a lui ====

ANTONIU NOVOTNY

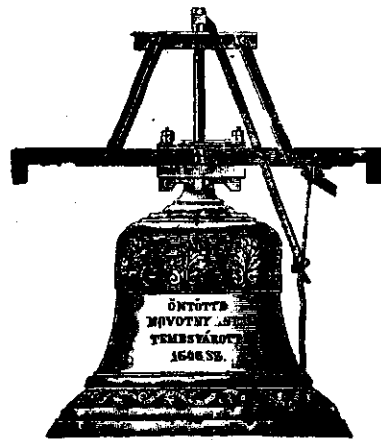
în Timișoara-Fabric

3) 12-52

← clopotele găurite →

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.